

KAPITTEL 12: NORGE SOM MILJØNASJON

Norge skal være foregangsland i miljøpolitikken. For at framtidens generasjoner skal ha tilgang til et godt miljø, stabilt klima og rikt naturmangfold, må hensynet til miljø være gjennomgripende i alt vi foretar oss. Norge skal bygge sin miljøpolitikk på prinsippet om bærekraftig utvikling og en forsvarlig forvaltning av naturressursene, på prinsippene om føre-var, samlet belastning, at forurenser skal betale og om bruk av best tilgjengelig teknologi. Naturen skal tas vare på fordi vi som mennesker er avhengig av den, men også fordi den har verdi i seg selv.

Klima

For å unngå at temperaturen på jorda øker med over 2 grader C i forhold til førindustriell tid, må de globale utslippene reduseres med 50 til 85 prosent innen 2050. I 2020 må industrilandene redusere utslippene med 25 – 40 prosent, mens utslippsveksten i utviklingslandene må begrenses. De globale utslippene må reduseres senest fra 2015. Regjeringen har som langsiktig mål at hvert menneske på jorda skal tildeles samme rett til å slippe ut klimagasser.

Skal vi løse klimautfordringen krever det internasjonalt samarbeid. Norge skal derfor arbeide for en mer omfattende og ambisiøs internasjonal klimaavtale som skal etterfølge Kyoto-avtalen. Regjeringen mener derfor at avtalen må sikre at de globale utslippene reduseres så kraftig at temperaturøkningen på jorda ikke overstiger 2 grader C.

Regjeringen vil arbeide for en klimaavtale som forplikter de rike landene til å betale både for egne utslippsreduksjoner og bidra til å finansiere utslippsreduksjoner i fattige land. Dette understreker viktigheten av at en framtidig klimaavtale baseres på fleksible mekanismer som legger til rette for at rike land kan finansiere utslippsreduksjoner i fattige land. Det er avgjørende at vi får gjennomført store kutt raskt, samtidig som vi må utvikle ny teknologi som kan gi utslippsreduksjoner på lengre sikt. Norges arbeid mot avskoging i utviklingsland kan bidra til store og raske utslippsreduksjoner. Samtidig vil regjeringen videreføre og styrke arbeidet med teknologi for CO₂-fangst og -lagring slik at den kan bli kommersielt levedyktig og i neste omgang tas i bruk i kull- og gasskraftverk, og store punktutslipp rundt om i verden.

Regjeringen vil:

- overoppfylle Kyotoavtalen med 10 prosent
- skjerpe Norges klimamål slik at de tilsvarer kutt i utslippene på 40 prosent innen 2020 i forhold til 1990-nivå, dersom det kan bidra til enighet om en ambisiøs klimaavtale der de store utslippslandene påtar seg konkrete utslippsforpliktelser
- at Norge, som del av en global og ambisiøs klimaavtale der også andre industriland påtar seg store forpliktelser, påtar seg en utslippsforpliktelse tilsvarende reduksjoner på 100 prosent innen 2030, slik at vi da er karbonnøytrale
- videreføre klima- og skoginitiativet, og trappe opp innsatsen til om lag 3 milliarder kroner årlig
- legge fram for Stortinget en vurdering av klimapolitikken og behov for endrede virkemidler, herunder de sektorvise klimahandlingsplanene. En ny internasjonal klimaavtale nødvendiggjør en revisjon av nasjonale mål og virkemidler og en ny vurdering av hvordan Norges samlede innsats bør innrettes for å bidra best mulig til å redusere de globale utslipp av klimagasser
- gjøre Statens forurensningstilsyn om til Klima- og forurensningsdirektorat
- bruke plan- og bygningsloven aktivt for å redusere utslippene av klimagasser fra transport og byggsektoren
- at Forurensningsloven fortsatt skal være et viktig virkemiddel i klima- og miljøarbeidet
- at det i forbindelse med oppfølgingen av bærekraftstrategien, og i de ordinære budsjettframlegg, skal legges fram en rapportering/klimagassbudsjett som vurderer konsekvensene for klimagassutslipp og som rapporterer om utslippsutviklingen og gjennomføringen av klimapolitikken
- lage en konkret handlingsplan for alle sektorer for hvordan det norske samfunnet må forberede seg på å leve med klimaendringer, i forbindelse med behandlingen av Tilpasningsutvalgets innstilling

Naturmangfold og friluftsliv

Norge har et rikt og særegent naturmangfold som vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. Regjeringen vil sikre at truede arter og naturtyper gis vern eller tilstrekkelig beskyttelse, slik at våre etterkommere kan oppleve det samme naturmangfoldet som vi kan.

Norsk vassdragsnatur er unik. Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og tiden for de store vannkraftutbyggingene er forbi. I lys av klimautfordringene vil likevel opprustning og utvidelse av eksisterende vannkraftverk samt skånsom utbygging av vassdrag være et verdifullt bidrag.

Nasjonalparkplanen og de fylkesvise verneplanene skal slutføres i tråd med de vedtatte planer, mens innsatsen for forvaltning og skjøtsel av verneområder styrkes.

Norsk vannforvaltning skal bli mer helhetlig og økosystembasert. Norge har et særlig internasjonalt ansvar for å ta vare på den atlantiske villaksen, som i dag er truet av miljøpåvirkninger. Utviklingen i oppdrettsnæringen må ta hensyn til villaksen.

Friluftsliv er en kilde til livskvalitet, rekreasjon og bedre folkehelse, og gir mulighet for næringsutvikling. Allemannsretten er den viktigste bærebjelken for at alle skal utøve et aktivt friluftsliv. Regjeringen vil arbeide aktivt for å ta vare på kulturlandskapet.

Regjeringen vil:

- bruke naturmangfoldloven aktivt for å redusere antall truede arter på gjeldende rødliste og sikre at de mest truede naturtyper får status som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven
- øke skogvernet slik at naturmangfoldet ivaretas. Vern skal så langt som mulig baseres på frivillig vern
- gjennomføre den marine verneplanen
- styrke skjøtsel og forvaltning av verneområder, samt arbeidet med verdiskaping knyttet til disse. Nasjonalpark- og naturinformasjonssentre må styrkes og nye etableres
- innføre en naturindeks for Norge som skal kunne presentere naturtilstanden i norske kommuner
- gjennomføre tiltak for å nå miljømålet om god økologisk tilstand i utvalgte vassdrag og kystområder innen 2015
- at de regionale vannforvaltningsplanene skal ha en økosystembasert tilnærming og omfatte miljøpåvirkninger og tiltak i vassdragene og kystområdene
- styrke tiltakene for å beskytte villaksen og bekjempe biologisk forurensing, blant annet gjennom kalking av vassdrag og bekjempelse av gyro
- at det skal bevilges mer penger til å kjøpe attraktive friarealer og strandområder til allmennhetens bruk, og at hensynet til friluftsliv og

kulturminner blir ivaretatt når Statskog, Forsvaret, Jernbaneverket og Kystverket skal avhende eiendommer med attraktive strandområder, og at de viktigste forblir i offentlig eie

- fullføre gjennomgangen av lov om motorferdsel i utmark
- ta sikte på å legge fram en helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen

Rovviltforvaltning

Regjeringen vil at hovedtrekkene i stortingsforliket om rovviltpolitikken fra 2004 skal videreføres. Den todelte målsettingen skal sikre rovviltbestandenes overlevelse, og næringsdrift basert på beitebruk i utmark. Regjeringen mener at det fortsatt skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt. Dyr på utmarksbeite har mange positive kvaliteter, på samme måte vil rovvilt i den norske naturen også ha positive kvaliteter. Utfordringen ligger i å ivareta begge deler uten at konfliktene mellom dem blir større enn nødvendig.

Regjeringen vil:

- samarbeide med Sverige om bestandsregistrering og fordeling av grenseulv. Ulverevirer i grenseområdet skal regnes inn i det norske måltallet. Regjeringens utgangspunkt for forhandlingene med svenske myndigheter er at grenseulv skal regnes med en faktor på 0,5. Måloppnåelsen (antallet ynglinger) skal ses over flere år i sammenheng. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en ny vurdering av bestandsmålet for ulv
- fullføre ny bestandsregistrering, og utredningen av modell for beregning av antall ynglinger av bjørn. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en ny vurdering av bestandsmålet for bjørn
- invitere Stortinget til et bredt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn. Dette skal skje innen utgangen av 2010
- gi omstillingsmidler i prioriterte rovdyrområder når dette anses hensiktsmessig
- at det skal være lav terskel for å ta ut hannbjørner som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial
- at det skal være lav terskel for å felle ulv som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial utenfor ulvesonen
- at rovviltforvaltningen skjer på en slik måte at antallet ynglinger holdes så nær bestandsmålet som mulig. Der bestandsmålet ikke er nådd skal oppbyggingstakten ta hensyn til nødvendig tid til tilpasninger for beitebrukerne og lokalsamfunnene generelt

- styrke overvåking og bestandsregistrering av rovdyr betraktelig. Det skal gjennomføres årlig DNA-registrering av bjørn og jerv over hele landet, og den lokale deltakelsen i bestandsregistreringen skal økes. En ny metodikk for bestandsregistrering vil gi oss et bedre anslag over antallet årlige ynglinger av bjørn
- at all forvaltning av rovdyr skal bygge på vitenskapelig- og erfaringsbasert kunnskap. Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr skal ha overordnet ansvar for bestandsregistreringen
- gjennomføre en evaluering av gjeldende arealdifferensiering i rovviltregionene, blant annet med sikte på bedre geografisk samordning av områder som er prioritert til henholdsvis rovvilt og beitebruk i grenseområdene mellom forvaltningsregionene. Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for rein
- effektivisere skadefelling av rovvilt. Det offentliges praktiske og økonomiske ansvar for skadefelling skal forsterkes og klargjøres, med sikte på at andelen vellykkede skadefellingsforsøk skal øke
- sikre at det ved gjennomføring av skadefellingsforsøk i regi av kommunale fellingslag gis nødvendig bistand og veiledning fra Statens naturoppsyn (SNO). Deltakere i kommunale fellingslag skal få økonomisk kompensasjon fra første dag
- endre erstatningsordningen for husdyr med sikte på at faktisk rovdyrtap skal erstattes
- foreta en gjennomgang og iverksette nødvendige tiltak både innenfor rovviltforvaltninga og reindrifta med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift
- arbeide videre med spørsmålet om en generell innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsen. Det vil blant annet bli sett nærmere på svenske erfaringer på området
- øke ressursene til forebyggende tiltak

Forbruk og forurensning

Regjeringen vil gjøre det enklere for folk å være miljøvennlig i hverdagen. Det må også lønne seg for den enkelte å velge miljøvennlig. Det offentlige må gå foran som ansvarlig forbruker og etterspørre miljøvennlige varer og varer som er tilvirket med høye etiske og sosiale standarder.

Miljøgiftene er en alvorlig trussel mot naturmangfold, matforsyning og helse for kommende generasjoner. Utslipp av miljøgifter må derfor stanses og kjemikalier

må ikke skade helse og miljø. Miljøgiftene utgjør en trussel mot livet i sjøen, og tas opp i fisk og skalldyr som folk spiser. På denne måten er forurenset sjøbunn fortsatt til hinder for at kystområder i mange byer kan tas i bruk til fiske, friluftsliv og turisme.

Miljøgifter havner også i avfallet. Vi må sørge for at det farlige avfallet tas hånd om på en forsvarlig måte, og samtidig arbeide med å redusere mengdene farlig avfall som oppstår. Luftforurensninger har lokale helseeffekter særlig i byene, men transporteres også over store avstander og bidrar til skader på økosystemer og helse.

Regjeringen vil:

- sørge for bedre produktmerking slik at det er mulig for forbrukerne å gjøre miljøvennlig valg
- utarbeide tiltak for å nå målet om å stanse bruk og utslipp av miljøgifter innen 2020
- frigi viktige kystarealer ved å gjennomføre og videreutvikle handlingsplanen for opprydning i forurenset sjøbunn
- styrke tilsynet og kontroll med behandlingsanlegg for farlig avfall, og styrke tilsynet for å avdekke ulovlig import og eksport av farlig avfall
- stimulere til materialgjenvinning ved å sørge for rammebetingelser som gjør det lønnsomt å sortere ut egnede fraksjoner for materialgjenvinning
- kartlegge og sikre deponier av industrielt lavradioaktivt avfall
- bidra aktivt til revisjon av Gøteborgprotokollen og EUs direktiv om nasjonale utslippstak for forurensninger til luft for å oppnå utslippsnivåer som ikke er skadelig for helse eller miljø
- øke innsatsen for bekjempelse av miljøkriminalitet
- styrke kunnskapen om miljø- og klimavennlig forbruk

Kulturminner

Kulturminner gir en unik dokumentasjon av landets historie og er ikke fornybare ressurser. Regjeringen vil gjennomføre en politikk hvor kulturminnene tas i bruk i utviklingen av samfunnet gjennom å gi kunnskap og opplevelser, og som grunnlag for verdiskaping. Nasjonalt viktige kulturminner skal settes i stand og sikres et varig vern. Kulturminner er en viktig del av en samlet miljø- og ressursforvaltning

Regjeringen vil:

- forbedre kulturminneforvaltningen i tråd med Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon
- styrke innsatsen for å sette i stand de tekniske og industrielle kulturminnene som viktig dokumentasjon av arbeiderbevegelsens historie og kunnskap om arbeidsprosesser, teknologi og sosialhistorie
- øke kunnskapen om arkeologiske kulturminner som kommer fram i dagen på grunn nedsmelting av breer og fonner i høyfjellet som en følge av klimaendringer
- trappe opp innsatsen i verdensarvområdene for å sikre en forvaltning i tråd med forpliktelsene i verdensarvkonvensjonen og internasjonale evalueringer og for å utvikle lokal verdiskaping
- prioritere arbeidet med planlagte verdensarvnominasjoner
- vurdere tiltak for å hindre at fredete og verneverdige bygninger forfaller